

Valsts pārbaudes darbs par vispārējo vidējo izglītību

Augstākais mācību satura apguves līmenis

Datu buklets

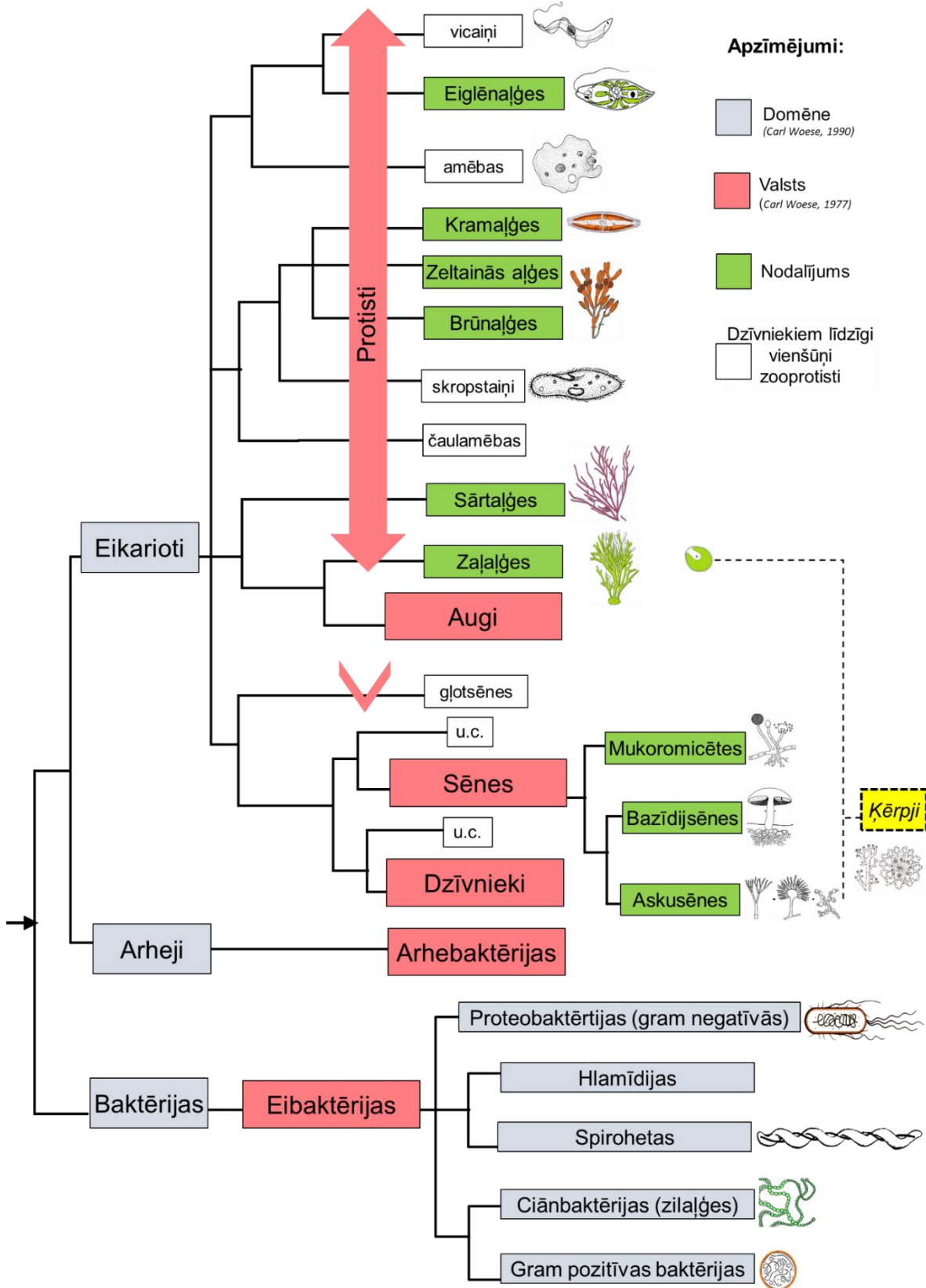
BIOLOĢIJA

1. Organismu sistemātisko grupu izcelsmes kladogramma.
2. Augu sistemātikas shēma.
3. Dzīvnieku sistemātikas shēma.
4. RNS kodu tabula.
5. DNS kodu tabula.
6. Šūnu metabolisma shēmas.
7. Mērvienības.
8. Aprēķinu formulas.

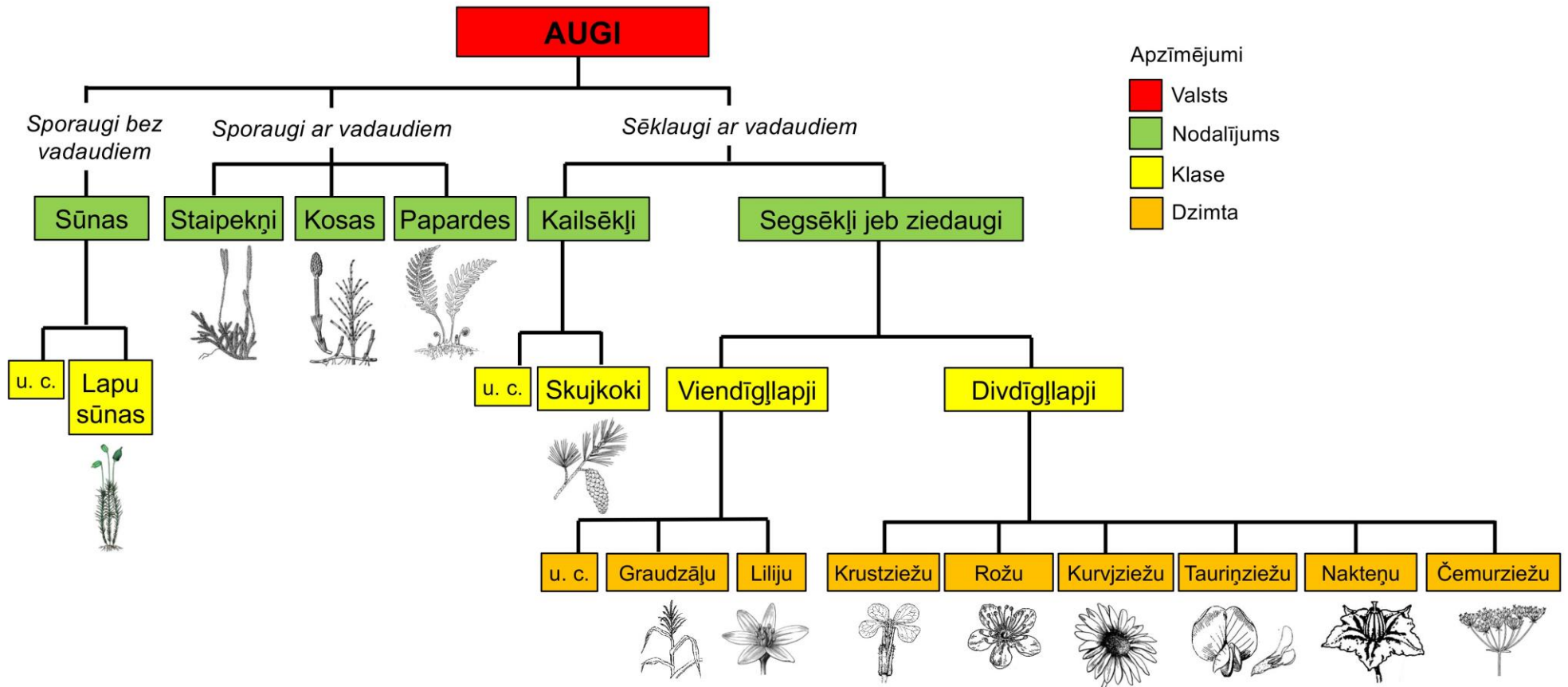
1. Organismu sistemātisko grupu izcelsmes kladogramma

Organismu kladogramma pēc ģenētiskajām analizēm

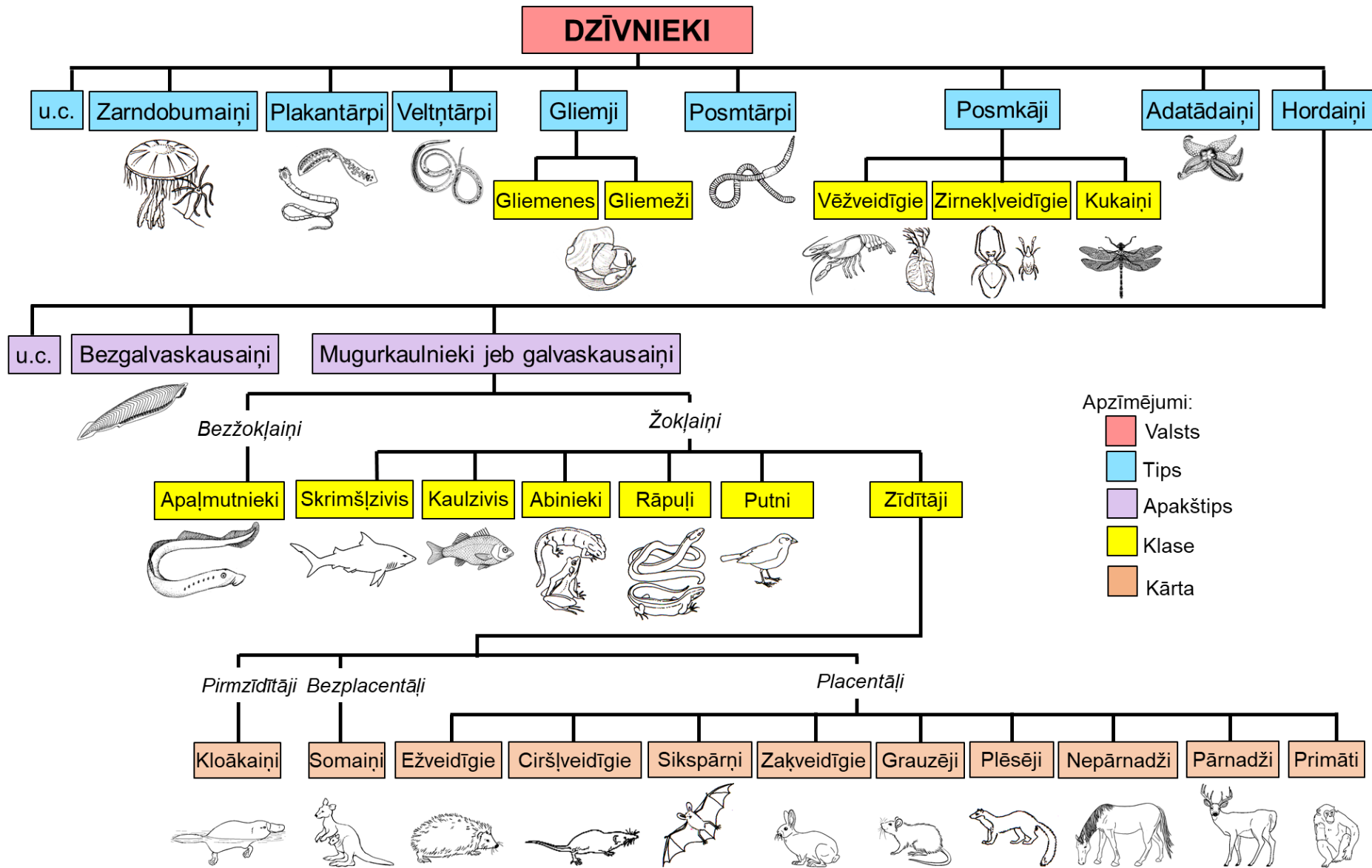
Adaptēts pēc: *Cambell, 2021*

2. Augu sistemātikas shēma

3. Dzīvnieku sistemātikas shēma

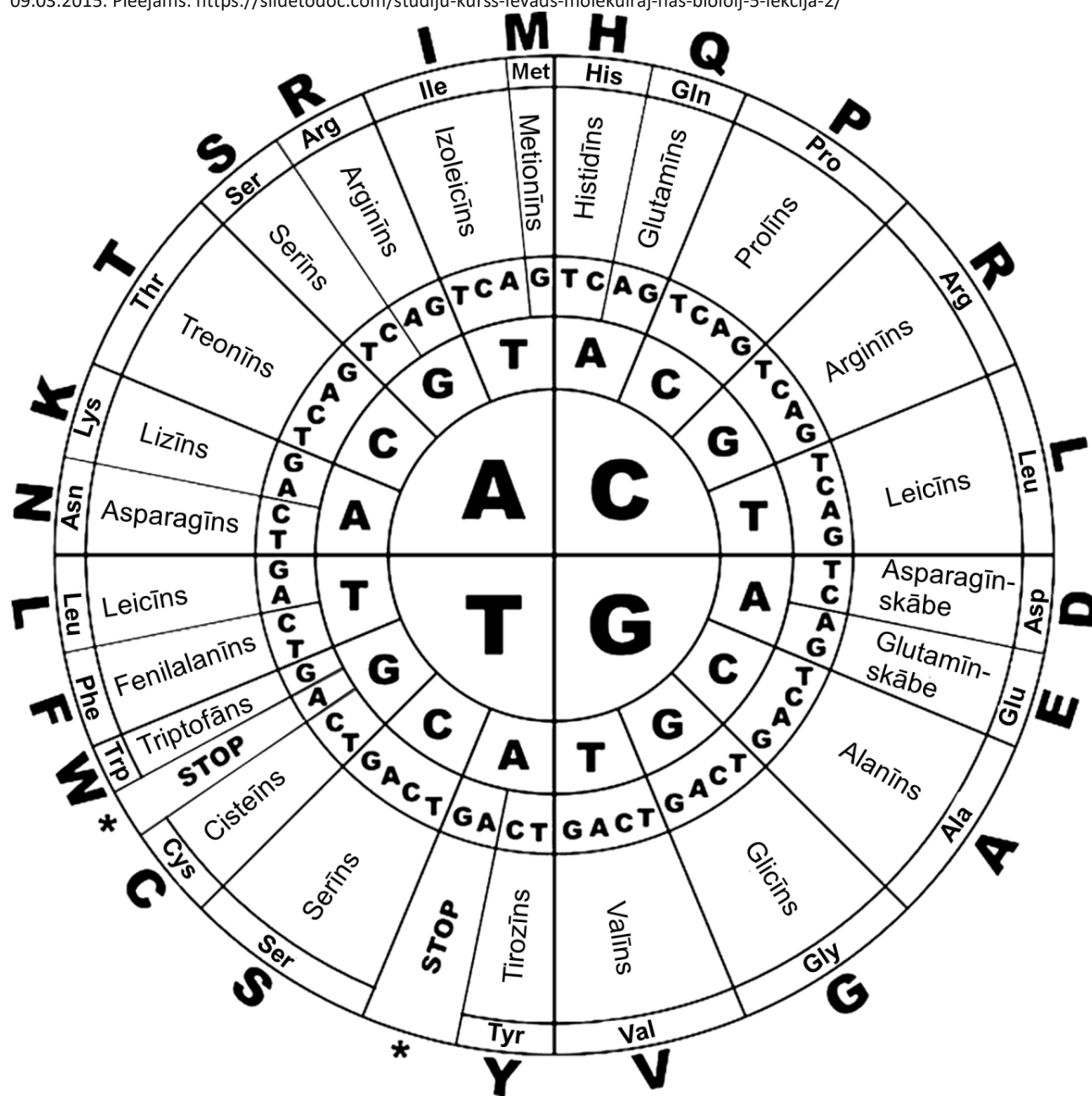

4. RNS kodu tabula

		Otrais nukleotīds										
		U		C		A		G				
Pirmais nukleotīds	U	UUU	Phe	UCU	Ser	UAU	Tyr	UGU	Cys	U	Trešais nukleotīds	
		UUC	Fenilalanīns	UCC		UAC	Tirozīns	UGC	Cisteīns	C		
		UUA	Leu	UCA		UAA	STOP	UGA	STOP	A		
		UUG	Leicīns	UCG		UAG		UGG	Trp	G		
	C	CUU	Leu	CCU	Pro	CAU	His	CGU	Arg	U		
		CUC		CCC		CAC	Histidīns	CGC		Arginīns		C
		CUA		CCA		CAA	Gln	CGA		A		
		CUG		CCG		CAG		Glutamīns				CGG
	A	AUU	Ile	ACU	Thr	AAU	Asn	AGU	Ser	U		
		AUC		ACC		AAC	Asparagīns	AGC	Serīns	C		
		AUA		ACA		AAA	Lys	AGA	Arg	A		
		AUG	Met	ACG		AAG		Lizīns		AGG		Arginīns
	G	GUU	Val	GCU	Ala	GAU	Asp	GGU	Gly	U		
		GUC		GCC		GAC	Asparagīnskābe	GGC		Glicīns		C
		GUA		GCA		GAA	Glu	GGA				A
		GUG		GCG		GAG		Glutamīnskābe				GGG
START			Sākuma kodons			STOP		Beigu kodons – terminators				

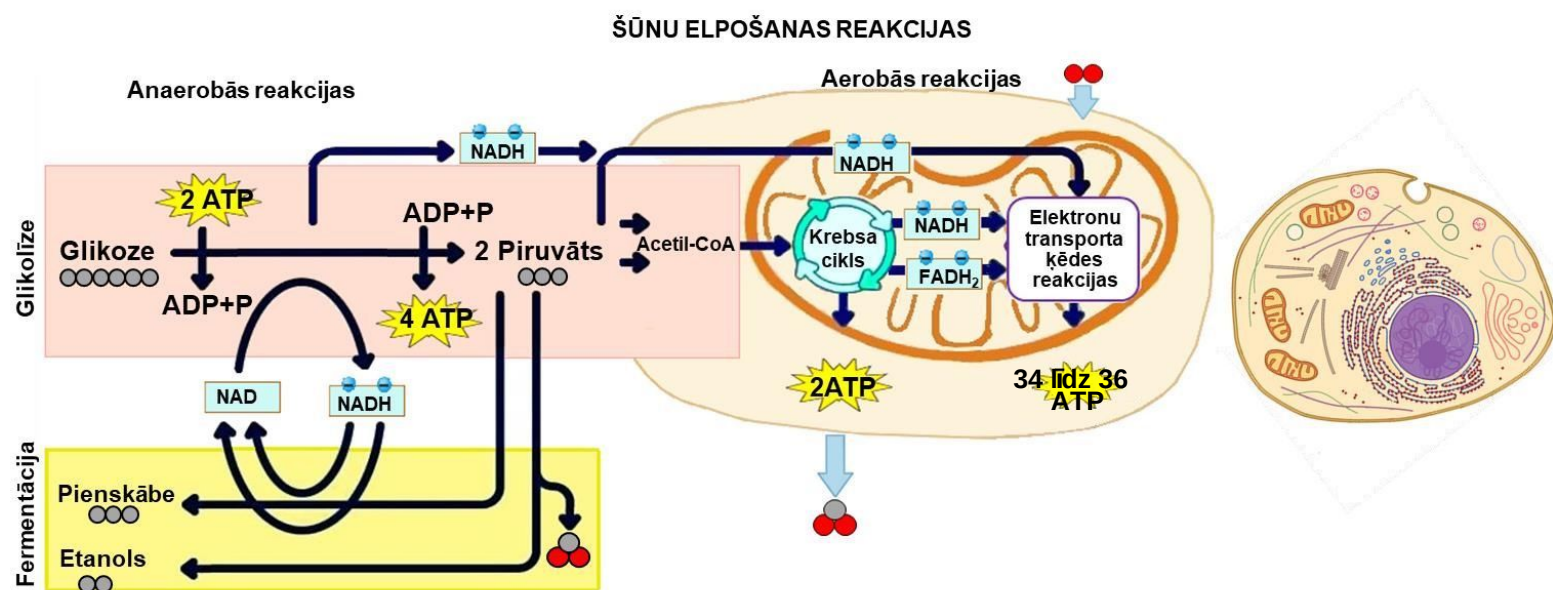
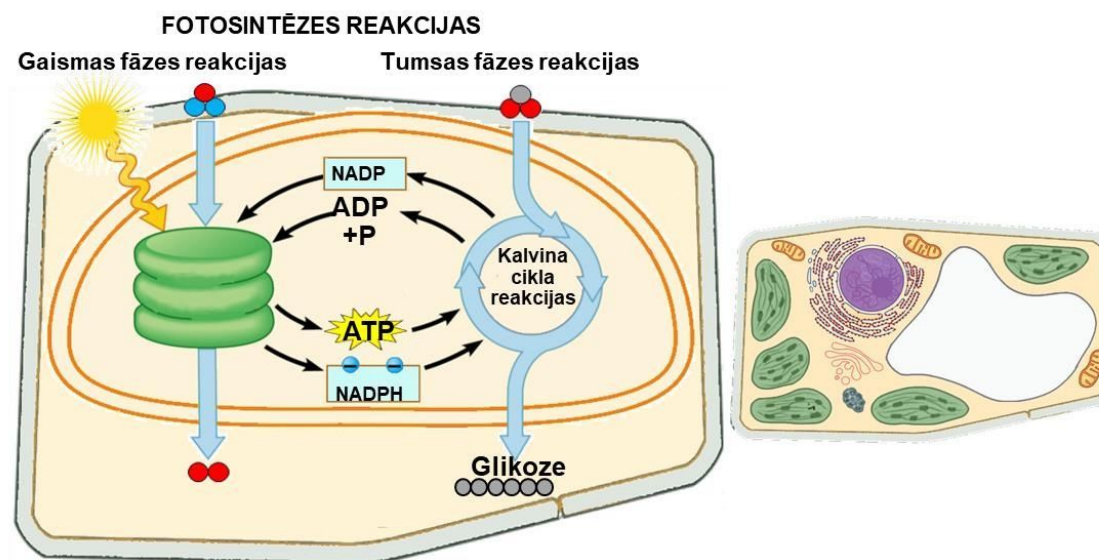
5. DNS kodu tabula

Pārveidots pēc: Māris Lazdiņš, LU Mikrobioloģijas un biotehnoloģijas katedra, 5. lekcija Ģenētikas molekulārie pamati, 09.03.2015. Pieejams: <https://slidetodoc.com/studiju-kurss-ievads-molekulraj-nas-bioloij-5-lekcija-2/>

6. Šūnu metabolisma shēmas

7. Mērvienības

SI sistēmas mērvienību daļas un daudzkārtņi

Priedēklis	Apzīmētājs	Reizinātājs		Piemērs
kilo	k	10^3	1000	8 kg = 8000 g
mili	m	10^{-3}	0,001	7 ml = 0,007 L
mikro	μ	10^{-6}	0,000 001	15 μ m = 0,000 015 m
nano	n	10^{-9}	0,000 000 001	3 nm = 0,000 000 003 m

<https://www.fizmix.lv/fiztemas/petnieciskais-darbs-13/meramie-lielumi>

Garuma pamatvienība SI sistēmā, 1 m – metrs		
Nosaukums	Apzīmējums	Vērtība
nanometrs	nm	1 nm = 1×10^{-9} m
mikrometrs	μ m	1 μ m = 1×10^{-6} m
milimetrs	mm	1 mm = 1×10^{-3} m
centimetrs	cm	1 cm = 1×10^{-2} m
decimetrs	dm	1 dm = 1×10^{-1} m
kilometrs	km	1 km = 1×10^3 m

Tilpuma pamatvienība SI sistēmā 1 m ³ – kubikmetrs Kubam, kura šķautne ir 1 m gara			Šķidruma tilpuma vienības 1 litrs ūdens 4 °C temperatūrā sver apmēram 1 kilogramu		
Nosaukums, apzīmējums	Vērtība		Nosaukums, apzīmējums	Vērtība	
kubikmilimetrs	mm ³	1 mm ³ = 1×10^{-9} m ³ 1 mm ³ = 1×10^{-6} L 1 mm ³ = 1 μ L	mikrolitrs	μ L	1 μ L = 1 mm ³ 1 μ L = 1×10^{-6} L
kubikcentimetrs	cm ³	1 cm ³ = 1×10^{-6} m ³ 1 cm ³ = 1×10^{-3} L 1 cm ³ = 1 000 μ L	mililitrs	mL	1 mL = 1 000 mm ³ 1 mL = 1×10^{-3} L
kubikdecimetrs	dm ³	1 dm ³ = 1×10^{-3} m ³ 1 dm ³ = 1 L 1 dm ³ = 1×10^6 μ L	litrs	L	1 L = 1×10^{-3} m ³ 1 m ³ = 1 000 L

Masas pamatvienība SI sistēmā: 1 kg – kilograms		
Nosaukums	Apzīmējums	Vērtība
mikrograms	μ g	1 μ g = 1×10^{-9} kg 1 μ g = 1×10^{-6} g
miligrams	mg	1 mg = 1×10^{-6} kg 1 mg = 1×10^{-3} g
grams	g	1 g = 1×10^{-3} kg
kilograms	kg	1 kg = 1000 g
centners	cnt	1 cnt = 100 kg
tonna	t	1 t = 1000 kg

<https://www.konvertet-vienibas.info/mervienibu-kalkulators.php?type=stoffmengenkonzentration>

8. Aprēķinu formulas

Hārdija – Veinberga ģenētiskā līdzsvara vienādojums

Noderīgi, lai salīdzinātu genotipu biežuma izmaiņas populācijā ar paredzamajiem rezultātiem ģenētiskā līdzsvara apstākļos.

$$p + q = p^2 + 2pq + q^2 = 1$$

Apzīmējumi:

p – dominējošās alēles sastopamības biežums; *piemēram, alēle A*

q – recesīvās alēles sastopamības biežums; *piemēram, alēle a*

p² – homozigotu dominējošo indivīdu sastopamības biežums populācijā; *piemēram, genotips AA*

2pq – heterozigotu indivīdu sastopamības biežums populācijā; *piemēram, genotips Aa*

q² – homozigotu recesīvo indivīdu sastopamības biežums; *piemēram, genotips aa*